

Yükselen Aşırı Sağ'a Karşı Alternatif Olarak Radikal Sol: Birleşik Krallık'ta Corbyn Liderliğindeki İşçi Parti Deneyimi

Yusuf Ertuğral¹

Giriş

Siyaset bilimci Pierre Ostiguy, Popülizm ortak bir tanımlama ve sınıflandırma yapmanın neredeyse düşük bir ihtimal olduğu konusunda dikkatleri çekerken (Ostiguy, 2018, s. 47), Jan-Werner Müller Was ist Populismus? (Popülizm nedir?) çalışmasında popülizme dair yapılan pek çok farklı tanımlamanın ve açıklamalarının aslında kısır bir döngü olduğunu belirtir. Ayrıca Müller, Popülizm'in yazılı bir doktrinin olmadığını, belirli bir iç mantığı olan bir belirgin iddialar bütünü olduğunu altını çizmektedir (Müller, 2017, s. 24).

Avrupa Aşırı Sağı üzerine kapsamlı araştırmalarıyla tanınan, aynı zamanda akademik sahada Popülizm kavramı adına yapılan analiz çalışmalarında bütünlük sağlamak amacıyla en

¹ Beykent Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Doktora öğrencisi, E-mail: yusuf@europolitika.com , yusufertugral@gmail.com

fazla atf yapılan siyaset bilimci Cas Mude, popülizmi tanım-larken; toplumu 'saf insanlar' ve 'yozlaşmış elitler' olarak iki zıt homojen gruba ayıran ve politikanın halkın isteklerini temel alması gerektiğini düşünen merkezi zayıf bir ideoloji olduğunu savında bulunur (Karabel, 2018).

Radikalleşme ve Popülizm konusunda önemli araştırmalarda bulunan siyaset bilimci Ayhan Kaya, Mude'nin savına katılmayarak 'popülizm'in bir ideoloji olmadığını, aksine siyasetlerin ana ideolojilerine (Faşizm, Sosyalizm, İslamofobizm, İslamizm) ek olarak kullandıkları bir stil, strateji veya söylem olduğu önermesinde bulunur. Kaya, söz konusu önermesinde; hangi ülke hakkında konuşursak konuşalım popülizm konusunu anlamaya çalışırken o ülkeyi doğrudan topyekûn şekilde ele almak suretiyle genel geçer birtakım saptamalar yapmanın son derece yanlış olduğunun altını çizmektedir. Örneğin, önermeler arasında Almanya'da aşırı sağ popülizm, Avrupa'da aşırı sağ popülizm yükselişi denmesi sorunlu bir önermedir. Kaya, bunun yerine yerel olan bağlamlara bakmak gerektiğini çünkü o yerele özgü bir takım sosyo-ekonomik, psikolojik ve politik meseleler olduğunu işaret etmektedir. Kısacası, aşırı sağ yükselişi, örnek gösterilecek her bir ülkeyi analiz eden çalışmalarda merkez-çevre bağlamında düşünüldüğü zaman merkez-çevre karşıtlığının ve rekabetin olduğu gözlenebilmektedir (Kaya, 2018).

Bulgaristanlı Siyaset Bilimci Ivan Krastev de The Populist Moment adlı analizinde; yaşadığımız çağın "Popülizm Çağı" olarak adlandırılmasına rağmen, yapılmaya çalışılan tüm tanımların ve yapılan analizlerin tam netlik taşımadığını altını çizmektedir (Krastev, 2007).

Son iki yıldan bu yana küresel ölçekte yaşanan iki önemli olay, Amerika Birleşik Devletleri'nde (ABD) ve özellikle Avrupa'da

Aşırı Sağ'ın gücünü artırarak etkilerini hissettirmektedir. İlki, Haziran 2016 yılında Birleşik Krallık'ta yapılan Brexit referandumu sonuçlarının halen oluşum aşamasında ancak küresel olarak etkisini hissettirmesidir. Diğer etki ise; Brexit referandumun hemen ardından Kasım 2016'da ABD'de yapılan başkanlık seçimlerinde Donald John Trump'un seçilmesidir (Ap-padurai, 2017, s. 26).

Söz konusu bu iki olayın "Büyük Gerileme" algısının oluştuğunu işaret eden İtalyan Siyaset-Sosyoloji bilimci Donatella della Porta; 1972'de Jean-Marie Le Pen tarafından kurulan Ulusal Cephe (Front National) (FN) partisinin etkisi ve Fransa'daki gelişmelerin, Almanya için Alternatif Parti (Alternative für Deutschland) (AfD) kuruluşundan çok kısa bir süre içinde yükseldiğinin; Avusturya, İskandinav ülkeleri, Polonya ve Macaristan'daki gelişimlerin bu algıları desteklediğinin altını çizmektedir (Porta, 2017, s. 55).

Almanya'da PEGIDA² (Patriotische Europäer Gegen Islamisierung Des Abendlandes), Birleşik Krallık'ta İngiliz English Defense League (İngiliz Savunma Birliği), Fransa'da Bloc Identitaire (Kimlik Bloku) ve İtalya'da önce siyasi bir hareket olarak doğan sonra partileşerek bazı seçimlere giren Casa Pound gibi hareketler, toplumsal hareket olarak ortaya çıkan sağ politikalara örnek gösterilebilir. Söz konusu örneklerde görüldüğü gibi, Aşırı Sağ'a kayışın kapsamlı bir şekilde analiz edebilmesi için siyaset ve sosyal bilimcilerin elinde halen çok az ampirik veri bulunuyor olsa da (Porta, 2017, s. 53) bir şablon çıkarmak adına bir takım bağlantılı sorular sorarak başlayabiliriz.

İlk olarak, bu çalışmamın temel amacı ve araştırma çıkış so-

² PEGIDA'nın Türkçe açılımı "Batının İslamlaşmasına Karşı Vatansız Avrupalılar" şeklinde yapılabilir.

rusu; Avrupa'da yükselen aşırı sağ Popülizme meyleden kit-
lelerin bu eğilimlerini besleyen motivasyonun neler olduğunu
incelemek olacaktır. Söz konusu araştırma sorusunun cevabı
olarak, Avrupa'da Aşırı Sağ hareketlerin asıl kaynağının neo-
liberal ekonomik politikaların küreselleşme ile birlikte sosyo-
ekonomik sorunlara nasıl yol açtığı incelenirken, bunun yan-
sıması olan popülizm'in genel kabul görmüş ortak bir tanımı
yapılmaya çalışılarak Avrupa'da son güncel gelişen Aşırı Sağ
ve Radikal Sol hareketlerin genel örnekleri incelenecektir. Ay-
rıca, neoliberal düzenin yol açtığı kriz ve bunun yansıması
ile sosyal tabanda oluşan memnuniyetsizliğin farklı siyasal
biçimlerde ortaya çıkmasına örnek olarak; Güney Avrupa'da
Sol'un radikalleştiği ve tepkisini (örgütlenmiş) toplumsal ha-
reketler şeklinde yansıtırken, Batı ve Doğu Avrupa'da ise
sağda yeni partiler olarak tepkilerin vücut bulduğu gösteril-
meye çalışılacaktır.

Çalışmanın ikinci bölümünde ise; ilk bölümde değinilen Aşırı
Sağ'ın yükselişine alternatif soldaki (Güney Avrupa'daki) ha-
reketlerin PODEMOS ve SYRİZA gibi çıkışları ve başarısızlık-
larının nedenlerine kısaca değinildikten sonra, aşırı sağ ve
radikal sol (popülist) hareketlerin etkilerine kayıtsız kalama-
yan farklı bir ülke olarak Birleşik Krallık'ta Jeremy Corbyn li-
derliğinde ideolojik dönüşüm yaşayan Sol'un temsilcisi İngiliz
İşçi Partisi (Labour Party) (LP) örneği incelenecektir.

Zira Avrupa'daki radikal sol'un temsilcileri olan PODEMOS
ve SYRİZA örneklerinden görüleceği gibi, toplumsal hareket
olarak doğarak organize olmaları ve ardından partileşerek
iktidara gelmelerinin ardından yerleşik düzen partilerin baskı-
sı ile alan hâkimiyetlerini kaybederek halk üzerindeki motive-
lerini yitirmelerinin aksine, düzen partisi olan LP'nin yeniden
yapılanmasında hem parlamentoda hem de 'sokak'ta top-
lumsal hareketi başarılı bir biçimde konsolide etmesi gerek

neoliberalizme ve gerekse yarattığı krizden çıkış stratejilerine karşı mücadelenin nasıl verilebileceği konusunda aşırı sağa karşı alternatif analiz çalışmaları için önemli bir laboratuvar sunmaktadır.

Neoliberal Ekonominin Dönüştürdüğü Aşırı Sağ ve Popülizmin Yükselişi

Uluslararası ilişkilerin ekonomi politiği üzerine araştırmalar yapan akademisyen Robert Gilpin, politik konuların analiz edilirken genellikle ekonomi ve politika alanları birbirinden ayırt edilerek incelenmeye çalışıldığını belirtir. Ancak bu yöntemin 20. Yüzyılın son yıllarında cereyan eden olayları tahlil etmekte yetersiz kaldığı ifade ederek, uluslararası ilişkiler üzerine analiz yapan akademi dünyasının ekonomi ve siyaset arasındaki önlenemez gerileme ve devam eden etkileşimini adlandırmak adına sağlıklı bir analiz yapabilmenin zorlaştığını işaret etmektedir. Gilpin, dönüşümleri daha iyi kavrayabilmek için uluslararası ekonomi çalışmaları ile uluslararası siyaset çalışmalarını birleştirmenin büyük bir ihtiyaç olduğunun altını çizmektedir (Gilpin, 2017, s. 15).

Nitekim, Avrupa'da popülizmin ve aşırı sağın yükselişi, neoliberal ekonomik modelin sosyal ve siyasal sonuçlarıyla irtibatlıdır (Atikkan, 2014, s. 46). Söz konusu bu çalışmada, küreselleşme ile birlikte neoliberal ekonomi (krizin) siyaseti arasındaki etkileşime odaklanarak araştırma sorumuz olan Avrupa'da yükselen aşırı sağ Popülizm'e meyleden kitlelerin bu eğilimlerini besleyen motivasyonun ekonomik sebepler olduğu gösterilmeye çalışılacaktır.

Popülizm Kavramı ve Aşırı Sağ Partiler

Bugün, özellikle Batı Avrupa'da Liberal Demokrasi Krizde mi? kaygılandırıcı sorusunun Popülizm kelimesi etrafında

belirginlemeye balandığı gözlenmektedir. Müller; "... liberallerin, liberalizm karşıtı kitlelerin popülizme, milliyetçiliğe ve bazen de yabancı düşmanlığa kapılmasından endişelenirken diğer yanda demokratların (liberal teknokrasinin) yükselii, yani sıradan halka karşı sorumluluğu olmayan seçkin uzmanların (sorumlu) yönetiminden endişelenmekte"³ diyerek ve popülizmi ana çizgilerine indirgeyerek basit tanıda bulunmaktadır (Müller, 2017, s. 22).

Sosyal bilimci Mudde ise popülizmi; "demokratik olmayan liberalizme karşı liberal olmayan bir demokratik cevap" şeklinde nitelendirmektedir. Ayrıca Popülizm'in, siyaset için bir tehlike olarak görülmesiyle birlikte "halk" tan bir şekilde uzaklaşmış siyaset için 'potansiyel bir düzeltici' olarak görülebileceğini de ifade etmektedir. (Mudde & Kaltwasser, 2013).

Popülizm kavramı, ABD'nin 1920'li yıllardaki ilerici dönemine ve Robert M. La Follette 'in (1855-1925;1924 başkan adayı) İlerici Parti'sine kadar uzanan uzun bir geçmişe sahiptir. İlerleyen yıllar içinde popülizm, kendilerini "elit" olarak nitelendiren zenginlere karşı kendilerini "halkın" muhalefeti olarak gören Latin Amerikalı siyasal hareketler için kullanılan nötr bir kavrama dönüşmüştür (Laclau, 2018).

Birkaç yıldan bu yana popülizm, dünya çapında liberal partiler ve medya tarafından, alternatifsiz olduğunu iddia eden küreselleşmeye karşı ulusal alternatiflerde ısrar eden yeni muhalefetin tümü tartışma amaçlı bir terim olarak kullanılmaya başlamıştır (Streeck, 2017, s. 189).

³ Hükümetlerin sorunlu ya da duyarlı olması konusundaki açmazın sistematik bir analizi için bkz. Mair, P. (2013). *Ruling the Void: The Hollowing of Western Democracy*, New York: Verso, Esere atıfta bulunan: Müller, J.-W. (2017). *Popülizm Nedir?* (O. Yıldız, Çev.) İstanbul: İletişim Yayınları, s. 22.

Mudde, 1990'lı yılların başından bu yana Avrupa'da sanayi sonrası toplumlarda siyaset bilimciler tarafından aşırı sağ partilerin kimliklerin tanımlanması adına yapılan analiz çalışmalarının sonuçsuz kaldığını ifade ederken, söz konusu bu partilerin kimlik tanımlanmasında siyaset bilimciler; 'Yeni ırkçı mı? Yeni faşist mi? Yeni Sağ mı? Aşırı sağ mı? Radikal sağ mı? Sağ popülist mi? Nasyonal popülist mi? Nasyonal Muhafazakâr mı?' sorularına yanıt ararken, 26 farklı tanım çıkardıklarını belirtir (Mudde, 1996). Popülizm, ampirik olarak siyasetçilerin performansına ve praksisine bakılarak çalışılabilir (Ostiguy, 2018, s. 33).

Çalışmanın giriş bölümünde, yaşadığımız çağın "Popülizm Çağı" olarak adlandırılmasına rağmen, yapılan tanım ve analizlerin tam olarak netlik taşımadığının zorluğuna dikkat çekerken, kısaca en net tanım ve analiz çalışmasını siyaset bilimci Hans-Georg Betz yapmaktadır. Betz, aşırı sağ kimlik kavramı kargaşasına karşılık "radikal sağcı popülist" tanımlaması yapmaktadır. Bu tanımdan yola çıkan Betz'in savına göre; "Bu partiler bireyi güçlendirip devleti küçülten, serbest piyasa modelini özendiren mevcut sosyo-kültürel ve sosyopolitik düzeni (liberal normları) reddettikleri için radikaldirler. Sosyal ve bireysel eşitliği reddettikleri marjinal grupları sosyal entegrasyona karşı çıktıkları, yabancı düşmanlığı ve açıkça ırkçılık yaptıkları için sağcıdırlar. Toplumdaki korku ve hoşnutsuzluğu kullanarak sıradan vatandaşa ve onun sözde üstün duygularına çağrıda buldukları içinde popülisttirler" (Liang, 2007, s. 285).

Neoliberal Ekonomik Düzenin Siyasal Konjoktüre Etkisi (1970 -2008)

Politik-Ekonomi uzmanlarından Gérard Duménil ve Dominique Lévy, neoliberal düzenin ortaya çıkışı konusunda; "Bu

tarz tarihsel olaylarda olduğu gibi, neoliberalizmin de ne zaman ortaya çıktığını saptamak pek mümkün değildir. Ne zaman başladığını bilmediğimiz gibi tam olarak ortadan kalktığı tarihi de bilemeyeceiz. 1970'li yıllarda, özellikle uluslararası düzlemde bazı değişimlerin olduğunu biliyoruz. Önde gelen kapitalist ülkelerde (parasalcı) iktisat akımı ortaya çıkıyordu. Bilhassa 1979 yılı yeni düzenin simge tarihiydi. 1970 darbesi diye nitelendirdiiniz bu tarihte, ABD'nin Federal Rezerve faiz oranlarını aniden yükseltme kararı aldı" (Dumnil & Lvy, 2009, s. 43) nemli noktalara işaret etmektedir.

Kapitalizm, yeni ortaya çıkan bir kavram olmamakla birlikte, 1970-1980'li yıllardaki geçiş süreciyle ulusal ve uluslararası konjonktürel olaylarla bağlantılı olarak kendini gösteren neoliberalizm⁴'in yeni bir kavram olarak incelenmesini zorunlu kılmaktadır (Dumnil & Lvy, 2009, s. 9).

Soğuk Savaş'ın sağladığı stabilizasyon ile hareket eden Avrupa'daki merkezdeki partiler, solcu (Marksist) siyaset bilimci akademisyenler hariç toplumdaki oluşan dönüşüm hareketlerini objektif bir Şekilde okuyamamış ya da siyasi hamleler yapmayarak zorlanmışlardır. Söz konusu Avrupa'da derinleşen krizin sebepleri, on yıllık bir süreyle kısıtlı olmayıp yaklaşık elli yıllık bir geçmişe dayanmaktadır.

Liberal Avrupa Sosyal Refah Devleti

Avrupa devletleri, 1970'li yıllara refah devletleri ile liberal uluslararası ekonomik düzenin başarılı birlikteliğini sağlayan sosyal bilimci Maurizio Ferrera'nın deişisiyle "Yurtta Keynes

⁴ Neoliberalizm, kapitalizmin son gelişmelerini içeren bir kavram olup kapitalizmin bir türüdür. Kapitalizm ve neoliberalizm arasında örtüşen birçok nokta bulunmakta olup bu iki kavramın eşanlamlı olduğu iddia eden bir çoğunluk da bulunmaktadır. (Bkz. <https://limenya.com/kapitalizm-ile-neoliberalizm-arasindaki-fark/> (Erişim Tarihi: 11 Haziran 2018).

cihanda Adam Smith" ya da başka bir ifadeyle 'yurtta refah devleti, dünyada kapitalist yayılma' uzlaşısıyla girilmiştir (Ferrer, 2005, s. 111). Ancak 1970'lerdeki iki petrol krizi ve Bretton Woods sisteminin⁵ çöküşü bu uzlaşığı sona erdirmiştir. ABD'nin 1960'lılarda Vietnam'daki savaşın ağır faturasını finanse edebilmek için yürüttüğü dengesiz para politikasını ve buna bağlı olarak ABD'deki enflasyonun Avrupa'ya aktarımı 1971-1973 yılları arasında Bretton-Woods sisteminin çöküşüne neden olmuştur. Savaş sonrası refah için önem arz eden kur istikrarını yeniden dengeleyebilmek amacıyla parasal birliğe yönelmiştir. Fakat uluslararası ekonominin dengesizleştiği söz konusu bu dönemde Ortadoğu'da ortaya çıkan "Yom Kippur" ⁶savaşı ve savaşı izleyen petrol boykotu ile çıkmaza girmiştir (Ilgar, 2008, s. 72).

Tüm bu gelişmeler sonucunda, uluslararası liberalizmin yerleşik kurumsal bağlarından kurtularak küresel sermaye hareketliliğinin arttığı ve parasal istikrarın bozulduğu bir döneme

⁵ Bretton Woods Sistemi (1944-1976): Batı demokrasileri, II. Dünya Savaşı'nda ülkelerin vatandaşlarına yükledikleri sorumluluklar ve Büyük Buhran (1920-1939) travması takiben, savaş sonrasında iki önceliğe ağırlık verilmeye karar verilmiştir. Birinci karar; ekonomik kalkınma ve tam istihdamdı. Birleşik Krallık'taki Beveridge Planı, Fransa'nın kurduğu planlama komisyonu ve Amerika Birleşik Devletleri (ABD)'nin 1946 İstihdam Kanunu'na geçişi, hükümetinin ekonomiye müdahale ve refah devleti inşası taahhüdünün sembolize edilmesiydi. İkinci karar ise 1930'ların yıkıcı ekonomi milliyetçiliğine geri dönüşü engellemek adına istikrarlı bir dünya ekonomi düzeni kurmaktı; ABD'nin söz konusu taahhüdü dolar altın kurunu ons başına 35 Dolar'da tutma sözüydü. ABD taahhüdü yerine getirdi ve bu süre içinde sisteme katılan ve güvenen ülkeler için sistem sorunsuz işledi. Ancak, 1959'dan sonraki yıllar özellikle yirmi yıl içinde kronik Amerikan bütçe açığının yol açtığı dolar dış-akışı, dünya ekonomisini yönlendirdi. Sonuç olarak krizin gelişi ile Bretton Woods Sistemi çöktü (Gilpin, 2017 , s. 166,167 & 170).

⁶ 1973 Arap-İsrail Savaşı. Ramazan Savaşı, Dördüncü Arap-İsrail Savaşı olarak da bilinir. Dört Arap devleti ile İsrail arasında 6-26 Ekim 1973'te Yom Kippur'da başlayan savaştır.

girilmiştir (Hooghe, 2004). Böylece 1970'lerde Keynesci politikardan Adam Smith'in politikalarına yani gelimi refah devletlerin kresellemi ekonominin bir parçası olarak var olup olmayacağının test edildiği bir dönem balamıtır.

Küreselleşmenin test edildiği bu dönemde genişleme etkilerinin dezavantajı, Batı Avrupa devletlerinde tahribatlar oluşturmuştur. Zira krizler neticesinde işsizlik, Avrupa lkelerinde çift haneli seviyelere kadar çıkmıştır. 1960 ve 1970'lerin sosyal ve Keynesci uzlaıları baskı altına girmiştir (Hooghe, 2004, s. 14)⁷. Krizden kurtulmak isteyen Avrupa ulus devletlerden beklenen ilk hamle, ulusal ve topluluk seviyesindeki tüm araçları kullanarak ticaret ve finans akımını artırması olmuştur (Ilgar, 2008, s. 73).

Söz konusu yaşanan krizlere karşı, 1970'li yıllardan itibaren Avrupa Para Sistemi'ni oluşturma çabaları, topluluk seviyesinde kalarak başarısız olmuştur. Zira Margaret Thatcher (1979-90) yönetimde İngiliz Muhafazakâr Parti ve Başbakanı Birleşik Krallık "daha az devlet" modelini benimseyerek liberal reformlara yönelmiştir. Fransa'da ise Cumhurbaşkanı François Mitterrand (1981-95) yönetiminde "Bir lke Sosyalizmi" denenmiş ama başarısızlıkla sonuçlanmıştır. Almanya'nın, sanayi mamulleri ihraç eden ihracat temelli tek sanayi ülkesi olması avantaj sağlamış, pek fazla krizden etkilenmemiştir. Diğer Avrupa devlerinde ise Danimarka, İsviçre ve İtalya gibi ülkelerin mevcut sosyal yapılarının direnci nedeniyle refah devletlerini dntrememitir (Gillingham, 2003).

Keynesci politikalar uygulayan ülkeler arasında özellikle de Fransa, enflasyon artıı ve ekonomik durgunluk gibi sonuçlarla yüzleşmek zorunda kalmıştır. Ayrıca 1979'da gelen

⁷ Ayrıca ilgili makale ve diğer çalışmalarına ulaşmak için bkz. <http://hooghe.web.unc.edu/links/>

ikinci petrol krizi, durgunluğu artırmış ve ardından gelen kur krizleri de Avrupa'nın parasal çabalarında yine başarısız olmasına neden olmuştur. Art arda yaşanan küresel krizler ve Avrupa'da izlenen Keynesçi politikalar sonucunda, 1981-1983 yılları arasında Avrupa uluslarının ekonomik büyümeleri olumsuz etkilenmiş veya çok az gelişmiştir (Ertuğral, 2016, ss. 6-7).

Avrupa'nın art arda yaşadığı krizler karşısında Birleşik Krallık'ta Thatcher'in izlediği liberal politikaların başarı kazanması ve Fransa'da ise Mitterrand sosyalizminin başarısızlığı, 1980'li yıllarda Avrupa uluslarının ekonomi politikalarını belirlemiştir (Gillingham, 2003). Bu süreçlerinin ardından Avrupa hükümetleri, ulusal paralarını istikrara kavuşturmak adına kamu harcamalarını kontrol altına alma, piyasalarını açma ve endüstriyel rekabet edebilme çabalarına yönelmişlerdir.

Söz konusu Batı Avrupa'da başlayan neo-liberal ekonomik dönüşüm siyasi, felsefi ve kültürel değişim süreci büyük ölçüde Thatcher'in liderliğinde Birleşik Krallık'ta başlamış ve gelişmiştir. 1970'li yılların ortalarında, 1980'li yılların başında oluşmaya başlayan yeni sağın liderliğini Thatcher üstlenirken, Birleşik Krallık ekonomi ve siyasette Yeni Sağ politikaların denendiği bir laboratuvara dönüşmüştür (Atikkan, 2014, ss. 27-28).

2008-2009 Küresel Kriz ve Avrupa'da Değişen Siyasal Merkezin Değişimi

Günümüz Avrupa kıtası, modern geçmişteki tarihi boyunca daha önce hiç olmadığı kadar siyasi, ekonomik, sosyal ve toplumsal sorunlarla karşı karşıya kalmamıştı. Bugün kıta Avrupa'sında, İkinci Dünya Savaşı'ndan günümüze liberal demokrat değerleri özümseyerek, kurallarını kabul etmiş ve bu kurallara uymuş kitlelerin aşırı sağ radikalleşmesine şa-

hit olmaktayız. 2008 yılındaki finansal ve ekonomik kriz, Euro Bölgesi içinde derin izler bırakmış ve krizin ardından aradan geçen on sene içindeki (Arap Baharı, Mülteci Krizi, Brexit ve Trump'un seçilmesi) değişim düşünüldüğünde, önümüzdeki birkaç yıl içinde daha başka bir Avrupa ile karşı karşıya kalabilme ihtimali her geçen gün yükselmektedir.

Söz konusu krizlerin ve belirsizliklerin kökeninde bulunduğumuz yüzyılın öne çıkan analiz okumalarında, "Büyük Durgunluk"⁸ ve "Seküler Durağanlık"⁹ ifadelerinin ağır bastığı ve ekonomist bir eğilim taşıdığı görüşleri mevcuttur. Krizlerin ekonomist yorumlarında; ekonomik krizlerin demokratik kurumların meşrutiyetini aşındırdığı ve özellikle Kıta Avrupası'nda aşırı sağ popülizm'in önünü açtığı kanısı mevcuttur.

Küresel finansal krizin (2008) ve mülteci krizinin (2015) yaşandığı neoliberal ve küreselleşmenin etkisinde, siyasetin ve ekonomik büyümenin dışında kalan kırsallarda ve küçük kentlerde yaşayan kitlelerin yaşadığı sosyo-ekonomik kızgınlık ve kine, milliyetçi, kültürel, dinsel, tarihsel, ırksal kine ekleyen popülist liderler geçmişe vurgu yaparak kitleleri mobilize etmektedir (Kaya, 2018).

⁸ Dünya Bankası, 2017 yılında yayınladığı raporunda 2008 krizinden bu yana 2017 yılında gözlemlenen kısa dönemli (geçici nitelikteki) artışın, ileri kapitalist ülkelerin yaşadığı "uzun durgunluğun" ve neoliberal kapitalizmin içine girdiği büyük yapısal krizin sona erdiği anlamına gelmediğini altını çizmektedir. Dünya Bankası, söz konusu raporunun devamında, 2017 yılında gerçekleşen, beklenenden güçlü küresel iktisadi büyüme hızının uzun dönemde sürdürülemeyeceğini öngörmektedir (World Bank, 2018).

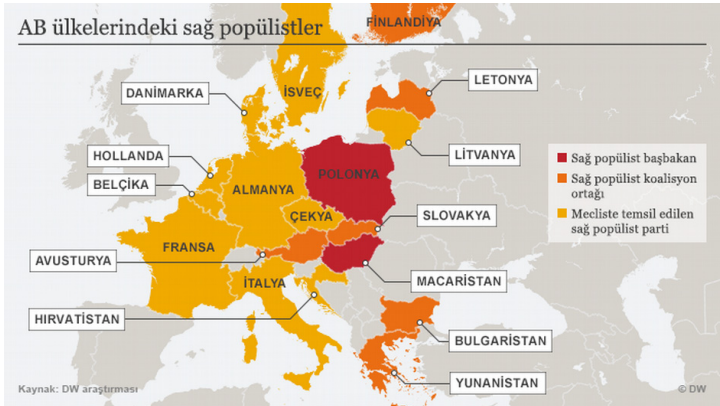
⁹ "Seküler Durağanlık" terimi, ekonomistler tarafından 1990'ların başından itibaren Japon ekonomisini tarif etmek için kullanılmaktaydı. Fakat 2008'den itibaren bu terim; Yunanistan, İtalya ve İrlanda gibi Euro bölgesi üyelerini, petrol zengini Rusya, Venezuela, Brezilya ayrıca son zamanlarda ABD, Çin ve Almanya ekonomileri için dahi kullanılmaya başlanmıştır (Wallerstein, 2018, s. 87).

2008 küresel ekonomik krizi sonrası ortaya çıkan neoliberalizmin yapısal krizi kapitalist sistemin işleyişinde üç önemli başlıkta sorun yaratmıştır:

- Uzun dönemli iktisadi durgunluk (2008'den günümüze on yıldan beri devam etmekte),
- Küresel borç krizi (Aşırı yüksek borçluluk oranları),
- Siyasal kriz (Küreselleşme karşıtı popülist/radikal sağın yükselişi)

Siyasal kriz sonuçlarına bakıldığında; neoliberalizm karşıtı "kitlese"l tepkilerin daha çok Brexit ve radikal sağın yükselişi örneğinde olduğu gibi (sağ küreselleşme karşıtlığı) kendini göstermektedir. Ağırlıklı olarak çoğu analist neoliberal krizin oluşturduğu söz konusu tepkilerin popülist aşırı sağ liderler tarafından manipüle edilerek, sisteme yönelmesi gereken tepkilerin göçmenlere yönel(til)mesiyle ırkçı nefrete dönüşüp vücut bulduğunu ifade etmektedir (Akçoraoğlu, 2018, s. 52).

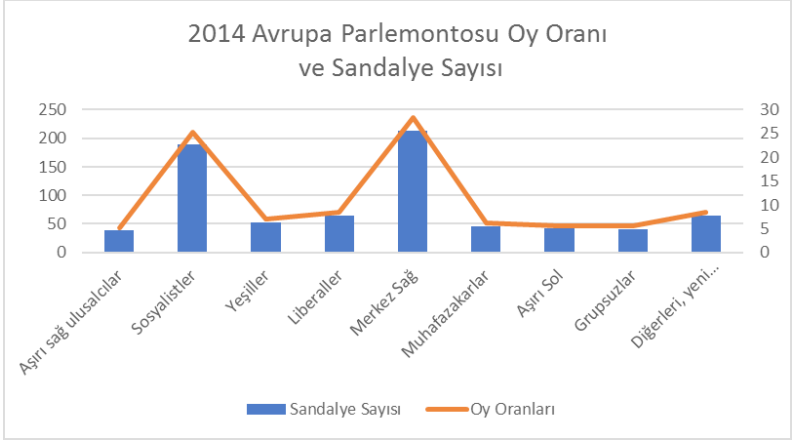
Harita 1: Avrupa sağ popülizminin haritası

Kaynak: <http://www.dw.com/tr/avrupa-sa%C4%9F-pop%C3%BClizminin-haritas%C4%B1/a-43319950>

Almanya'da Eylül 2017'de yapılan Federal Meclis genel seçimlerde, ülke genelinde yüzde 20 üzerinde ve eski Doğu Almanya eyaletlerinin bazılarında ise yüzde 40'a varan oranlarda oyunu yükselten 'Almanya için Alternatif Partisi' (AfD), Fransa'da Marine Le Pen liderliğindeki 'Milliyetçi Cephe' (Front National-FN), Birleşik Krallık'ta BREXIT'in savunucusu olan 'Bağımsızlık Partisi' (Independence Party-UKIP), Macaristan'daki Viktor Orban'ın liderliğindeki iktidardaki 'Macar Yurtta Partisi' (Fidesz) ve ırkçı, 'Sacı Gençlik Topluluğu' (Jobboldali Ifjsgi Kzssg – JOBBIK), Avusturya'da 'zgrlk Partisi' (Freiheitliche Partei Österreichs-FP), Finlandiya'da 'Gerçek Finliler Hareketi' (True Finns), Hollanda'da 'zgrlk Partisi' (Partij voor de Vrijheid-PVV), İsveç'te 'İsveç Demokratları Partisi' (Sverigedemokraterna- SD), Danimarka'da 'Halk Partisi' (Dansk Folkeparti-DF) , Belçika'da 'Flaman Bloğu' (Vlaams Blok-VB), Norveç'te 'İlerleme Partisi' (Fremskrittspartiet-FrP), İtalya'da 'Lega Nord' (per l'Indipendenza della Padania ya da Padania'nın Baımsızlıı için Kuzey Birliği) – 'Be Yıldız Hareketi' (Movimento 5 Stelle-M5S) ve Yunanistan'da 'Altın afak Partisi' gibi pek çok aşırı sa popülist hareketin mevcut ekonomik krizden ve mültecilerden de beslenmek suretiyle giderek glendiini gözlenmektedir. Ayrıca bu partiler gerek yerel, ulusal ve gerekse Avrupa Birliği Parlamentosu'nda sandalye kazanabilmektedir (Kaya, 2017).

Şekil 1: 2014 yılı siyasi eğilimleri ile Avrupa Parlamentosu Sandalye sayısı ve oy oranları

Kaynak: <http://www.digitaljournal.com/news/world/political-earthquake-in-france-as-far-right-triumphes-in-eu-vote/article/384669> (Erişim Tarihi: 18 Haziran 2018) sitesindeki verilerden alınarak hazırlanmıştır.

Yukarıda tabloda gösterilmeye çalışılan gerek Avrupa Parlamentosu seçimleri olsun gerekse yereldeki sonuçlar olsun, Avrupa'daki aşırı sağın gidişatı hakkında net analiz yapabilmeyi güçleştirmiş olsa da veriler genel durumu göstermek adına faydalı olacaktır.¹⁰

Ayrıca seçim sonuçlarının aritmetik sonucunu Avrupa'nın siyasal konjonktüründe meydana gelen değişikliklerle birlikte okumayı gerekli kılmaktadır. Nitekim, 2008 ekonomik krizinin

¹⁰ Avrupa Parlamentosu 2019 seçimlerine hazırlandığı bugünlerde illiberal partilerin oy oranlarının ciddi bir artışı olasılığı karşısında Avrupa basınında "Sağa kayış nasıl engellenir?" sorusunun cevabı aranmaktadır. [Bkz. <https://www.eurotopics.net/tr/203806/avrupa-secimleri-saga-kayis-nasil-engellenir#>]

neden olduğu ekonomik kayıplar ve güvensizlik hissi, 2015 yılında Avrupa'nın karşı karşıya kaldığı göçmen krizi ve göçün güvenlik sorunlara yol açması, aşırı sağ partilerin yükselmesine ve koalisyonlarda da yer almasına uygun ortam hazırladığı görülmektedir Genel gözlemler sonucu, Avrupa siyasetinde kullanılan ırkçı, İslamofobik ve yabancı düşmanlığı popülist söylemler de eklenerek süreç giderek girift bir hal almıştır (Karabel, 2018).

Avrupa'da Radikal Sol Toplumsal Hareketler

Son on yıldan bu yana hem radikal sağ hem de radikal sol partiler birçok ülkede ya merkez partileri ele geçirerek ya da merkez partilerin yerini alarak önemli bir güç olmaya başlamışlardır (Wallerstein, 2018, s. 162).

Radikal solun ilk önemli başarısı, yakın zamandaki Yunanistan'da radikal sol (ittifak) deneyimi olarak SYRİZA'nın (Synaspismós Rizospastikís Aristerás-Radikal Sol Koalisyon) Andreas Papandreu tarafından kurulan Panhelenik Sosyalist Hareket (PASOK) merkez sol partisinin yerini alarak iktidar olmasıdır.

Güney Avrupa'daki radikal sol hareketi örneğindeki SYRİZA'nın 2015 yılında oyların yüzde 36'sını alarak ede ettiği seçim başarısı ve küçük bir milliyetçi (Bağımsız Yunanlılar) parti olan ANEL ile hükümet kurması ardından AB (Almanya'nın) ve IMF'nin ilk dayatmış olduğu kemer sıkma taleplerine direnişi ile Yunan seçmenin bu gerçek ile karşı karşıya kalması ardından hem parti hem de hareket (sokak) aktivistlerin motivasyonlarının düşmesine neden olmuştur. Söz konusu hem Yunanistan halkı hem de aşırı sağ radikal yükselişine alternatif olarak görülen SYRİZA, neden hareketin ve hükümetin başarısız olduğu konusunda geleceğe yönelik ne gibi dersler çıkarılması gerektiğine ilişkin tartışmalar ve

analizler yapılmasına yol açmıştır (Wainwright,2017, s. 92-93).

Ancak, birçok analist tarafından, SYRİZA iktidara gelince söz verdiği programı uygulayabilecek kapasiteye sahip olamadığından Yunan Halkı'nın hayal kırıklığına uğradığı görüşü hakimdir. Zira gerçek güç, seçimlerde başarılı olmaktan değil sokaklardan elde edildiğinde başarılı olunacağını savunmaktadır (Wallerstein, 2018, s. 162).

Radikal Sol dalga, ikinci dalgasını SYRİZA'nın başarısızlığına rağmen diğer bir Güney Avrupa ülkesi olan İspanya'da hissettirmiştir. 2011 yılının ilk aylarında İspanya'da 15-M (15 Mayıs hareketi)'nin (öfkeliler hareketinin) patlamasıyla oluşan PODEMOS (Panhellinion Sosyalistiku Kinema- Pan-Helenik Sosyalist Hareket), Avrupa Parlamento seçimlerinde oyların yüzde sekizini almayı başararak siyasetin dengesini değiştirmiştir. İlerleyen zaman içinde 15-M hareketinden gelen belediye başkan adayları seçimleri kazanmayı başarmıştı (Rendueles, 2017, s. 168). Owen Jones'un işaret ettiği gibi, başka ülkelerde de tekrar edebilecek hareketlilik ve halk mücadele modeli olabileceği umudunu oluşturmuştur (Jones, 2016).

PODEMOS, kendisine Yunanistan'ın SYRİZA'sını kendine örnek almış ve SYRİZA'nın yaşadığı zorluklar, İspanya ve diğer ülkelerde parlamenter bir yol izleyecek hareketlerin muhtemel sonuçları hakkında sorular ortaya çıkarmıştır (Wallerstein, 2018, s. 50).

Güney Avrupa'da radikal sol, istikrarlı bir performans göstermemiş olsa da radikal solda başka gelişmelerin de oluşmaya başladığı gözlenmektedir. Birleşik Krallık'ta solun yeni lideri Jeremy Corbyn, ön seçimlerde yeni katılan üyelerin oyunu almayı başararak İngiliz İşçi Partisi'nin yeni lideri oldu. Avrupa'da diğer bir gelişme ise Fransa'da 2017 Cumhurbaş-

kanı seçimlerinde radikal sol adayı ve La France Insoumise (Başkaldıran Fransız Hareketi) lideri Jean-Luc Mélenchon, beklenenin üstünde başarı elde ederek ana akım sol parti olan Sosyalistlerden daha fazla oy almayı başardı. Diğer bir önemli gelişme olarak da ABD'de 2016 yılı Başkanlık adaylık yarışında Demokrat Parti Hillary Clinton'a karşı yarışan Bernie Sanders'in destek bulmasıydı.

Wallerstein, Sol toplumsal hareketlerin zorlandığı en önemli noktanın gerek kısa vadede gerekse orta vadede kazanmalarını sağlayacak seçim kazanma taktiklerini belirleyemediklerini işaret etmektedir (Wallerstein, 2018, s.183).

"Kısa vadede sol hareketim birincil amacı, nüfusun %99'nun, ama özellikle en fakir tabakaların hayatta kalma konusundaki acil ihtiyaçlarını karşılamak olmalıdır. Bunu yapmak için devlet kurumlarının her seviyede kontrolleri altına almak zorundadır. Bu seçimlere katılmak demektir... Seçimlere katılmak sol toplumsal hareketler üzerinde iki olumsuz etkiye sahiptir. Onları orta vadedeki savaşı kazanma hedefinden uzaklaştırabilir. Ve seçimleri onları davayı satmış olarak gördüklerinde hayal kırıklığına uğrar. Zira seçimlerde oy verenler, kendi dünya sistemini değiştirmeye adanmış insanlara oy vermeye çağırırlar..." (Wallerstein, 2012, s. 183-184).

Krastev, aşırı sağ'ın yükselişine etken olan 'küreselleşme'nin domine ettiği ekonomik krizin tek başına bir sebep olmadığını işaret ederek, bu argümanı Polonya örneği ile açıklamaya çalışmaktadır. Krastev, Polonya ekonomisinin on yıldır istikrarlı bir şekilde büyüdüğünü, ülkede ekonomik refah düzeyinin arttığı ve özellikle toplumsal eşitsizliğin azaldığını, 2015 yılında gücünü birkaç yıl öncesinde iktidarı kaybeden Jaroslaw Kaçinski liderliğindeki AB karşıtı Hukuk ve Adalet Partisi (Pra-

wo i Sprawiedliwość-PIS) ¹¹ iktidardaki liberalleri yenerek aşırı sağ partiyi iktidara taşıdığını belirtmektedir (Krastev, 2017, s. 90). Peki Polonya örneğinde olduğu gibi niçin Polonya halkı Aşırı Sağ'ı tercih etmiş olabilir?

Aşırı Sağ'ın popülizmin yükselişinin hissedildiği coğrafyalara bakıldığında, iki önemli faktörün çıktığı görülmektedir. Birinci faktör olarak uygulanan neoliberal reformların oluşturduğu tepki, ikinci faktör olarak ise bir sol alternatifin yokluğu gösterilmektedir (Akçay, 2017).

Wallerstein'in yukarıda bahsedilen sol toplumsal hareketlerin zorlandığı noktalara Hilary Wainwright çözüm olarak farklı bir bakış açısı sunarak; toplumsal hareketlerin ve mücadeleler ile parlamenter kuruluşlar arasındaki ilişkinin yeniden ele alınması gerekliliği konusunda dikkatleri çekmektedir (Wainwright, 2017, s. 92).

Rus sosyolog Boris Kagarlitsky, 'Sol'daki radikal hareketleri neo-liberalizm sonuçları üzerinden inceleyen analizinde; siyasi olarak bakıldığında genellikle artık klasik sosyal-demokrat veya komünist partiler olmadığını işaret etmektedir. Kagarlitsky, daha ziyada "popülist" gözükken geniş kapsamlı bir birleşim" olarak gördüğünü belirtir. Söz konusu soldaki radikal hareketliliğin, ülkelerini ve dünyanın geri kalanını dönüştürmek adına ortak bir pratik hedef etrafında bir araya geldiğini; bunlara çarpıcı iki örnek olarak Yunanistan'da SYRİZA ve İspanya'da PODEMOS'un gösterilebileceğini ve söz konusu bu iki partinin, ülkelerinde önemini kaybeden "eski sol" karşısında hızlıca siyaset sahnesinde yerleri aldığı'nın altını çizmektedir (Kagarlitsky, 2018, s. 21).

¹¹ Neoliberalizm'in popülizme etkisi, Polonya örneği konusunda daha detaylı bir analiz çalışması için bkz. Shields, S. (2015). Neoliberalism Redux: Poland's Recombinant Populism and Its Alternatives. *Critical Sociology*, 41(4-5).

Kagarlitsky, her ne kadar Avrupa'da radikal sol toplumsal hareketlere çarpıcı örnek olarak gösterilen SYRIZA ve politikalarını örnek alan PODEMOS'un aralarında benzerlik varmış gibi gözükse de aslında kökenlerinin ne denli farklı olduğunu vurgulamaktadır.

"...SYRIZA'nın geçmişi birkaç on yıl öncesine dayanmaktadır. İlk başta, partinin Moskova yanlısı çizgisini terk ettikten sonra, Yunanistan Komünist Partisi'ne paralel, 'yerli' bir alternatif olarak var olmuştur; ardından ise sol eğilimli sosyalist Synospismos partisine dönüşmüş, son olarak da görece kısa süre önce bir araya gelen radikal solculardan oluşmuş bir koalisyona dönmüştür. Buna karşın PODEMOS'un üzerinde konuşulacak bir geçmişi bile yoktur. Ekonomik kriz sıra yaşanan protestolardan ortaya çıkmıştır. 2014 yılında, Madrid sokaklarına dönülen 'indignados' adlı kitlesel hareketin siyasi kanadını bir partiye dönüşmüştür. Ardından 2015 yılında lideri Pablo Iglesias, İspanya başbakanlığı için meşru aday olarak kabul edilmiştir" (Kagarlitsky, 2018, s. 21).

Güney Avrupa'daki radikal sol hareketliğin hükümetteki parti ayağı ne kadar radikal, etkin, başarılı ve tutarlı bir şekilde ayakta kalacağı sorusu şu an için analistler tarafından yanıtlanamadığı görülmektedir. Zira sol radikal hareketler parti hüviyetini kazanıp iktidara gelmiş olsalar dahi tıkanıdığı gözlenmektedir. Çünkü gerek sol toplumsal hareketlerin ölçeği gerekse demokrasi taahhüdü bulursa dahi oturmuş bir parti teşkilatının yerini tutamayacağı görülmektedir.

Ayrıca entelektüel çabalarla desteklenmeyen, reklamı yapılmayan ve en önemlisi siyasi stratejilerin yer almadığı sokak ve parlamento dengesi olmadan başarılı olma olasılığının düşük olduğu görülmektedir (Kagarlitsky, 2018, s. 21).

Fakat söz konusu örneklerin tam tersi olarak yakın zamanda

gelişen başka bir örnek olarak da Birleşik Krallık'ta radikal İşçi Partili milletvekillerinden biri olan toplumsal hareket ve mücadeleleri her fırsatta desteklemiş olan Jeremy Corbyn'i verebiliriz. 2015 Eylül'de İşçi Partisi'nin liderliğe gelmesiyle ortaya çıkan İngiltere siyaset tarihi ve sol radikal hareketler açısından sıra dışı bir siyasi tablo ortaya çıkarmayı başarmıştır (Wainwright, 2017, s. 93)

Birleşik Krallıkta Siyaset ve Ekonomi (2008-2018)

2008 Küresel Krizi'nin ardından ekonomik durgunluğa giren Birleşik Krallıkta, 2010 yılında iktidara gelen (Liberal Parti koalisyonu ile) David Cameron liderliğindeki Muhafazakâr parti, ekonomik durgunluk, göçmen sorunları, terör sorunları gündemleri ile karşı karşıya kalmış ve değişen toplumun dinamiklerini sağlıklı okuyamayarak radikal çözümler sunmada başarısız olmuştur.

Söz konusu yorumlara göre öne çıkan sav; Cameron ve partisinin, başarısızlıklarını AB üyeliğinden çıkarmaya çalıştığıdır (Hopkin, 2017, s. 472). Nitekim eski Başbakan Cameron'un planında AB'den çıkmak yerine seçimleri kazanabilmek amacıyla AB konusunda görüş ayrılıkları yaşayan İngiliz Muhafazakâr Parti'yi birleştirebilmek ve güçlenmeye başlayan İngiliz (aşırı sağ) milliyetçi UKIP'i kontrol altında tutabilmek adına AB üyeliği konusunda herhangi bir oylama yapılmasına karşı çıkan İngiliz İşçi Partisi'ni geri planla bırakmayı planlamaktaydı (Eralp 2016, s. 1).

Eski Başbakan Cameron, söz konusu bu yükselen tehlikenin farkında olarak 2015 genel seçimlerini kazandığı takdirde referanduma gideceğini taahhüt etmesine rağmen gerek referandum kararını alırken gerekse referandum sürecinde izlediği AB'den çıkmama yönünde kampanya yürütmesinin arka planında kendi partisinde görüş ayrılığı yaşayanları birleştire-

rebilmek adına enerjisini harcamıştır. Diğer yandan ise 2014 Avrupa Parlamento seçimlerinde gücünü hissettiren ve 2015 seçimlerinde oyunu ciddi oranda artıran milliyetçi popülist söylemlere sahip UKIP'i konsolide edebilmek adına bir strateji izlemeye çalışmıştır. Fakat tam tersi bir sonucun çıkması ile Cameron hem Başbakanlıktan hem de Muhafazakâr Parti liderliğinden istifa ederek Brexit müzakerelerini yürütülmesini daha önce kabinesinde içişleri bakanı olarak görev yapan halefine, Theresa May'e devir etmişti. (Küntay ve Ertuğral, 2017, s. 142).

AB referandumunda birlikten ayrılma (Brexit) yönünde sonuç çıkmasının ardından, ülkenin birlikte kalınmasından yana kampanya yürüten Cameron , yukarıda da değindiğimiz üzere toplumun çoğunluğunun tercihini partisi adına öngöremediğinde başbakanlıktan ve Muhafazakâr Partinin genel başkanlığından istifasını sunarak siyasetten çekilmiştir.

Brexit kararının ekonomik ve siyasi boyutunun yanında analiz edilmesi gereken önemli bir başka konuyu beraberinde getirmiştir.¹² Bu da gerek referandum öncesi kutuplaşan Birleşik Krallık halkının durumu ve referandum sonrası yükselen yabancı düşmanlığı konusudur. Nitekim referandum oylamasından birkaç gün önce AB yanlısı kampanya yürüten İşçi Partisi Milletvekili Jo Cox'a silahlı saldırının (bkz. Hürriyet Gazetesi, 2016) yapılması, 'Aşırı Sağ'ın Birleşik Krallık'ta göçmen ve sığınmacılara karşı görüşlerin artık eylemlere kaymaya başladığının bir işareti niteliğindedir.

¹² Avrupa kamuoyunda çoğunlukla AB'den ayrılma kararının, Birleşik Krallık için neredeyse tüm sektör ve bölgeleri için olumsuzlukları beraberinden getirerek, ekonomik büyümeyi zayıflatacağı yönünde bir görüşün hâkim olduğu görülmektedir. Söz konusu bu sav, May hükümetinin hazırlattığı fakat kamuoyu ile paylaşmadığı analize dayandırılmaktadır (Avrupa kamuoyundan çıkan haber analizler için bkz. <https://www.eurotopics.net/tr/193576/brexit-in-ekonomiye-verecegi-zararin-korkusu?zitat=193565#zitat193565>).

Theresa May Hükümeti ve Brexit Süreci (2016-2018)

Muhafazakâr Parti'nin yeni lideri olarak hükümeti kuran May hem Brexit pazarlıklarında daha güçlü bir pozisyonda olabilmek hem kendi muhafazakâr kanattaki eleştirileri etkisizleştirmek hem de seçim ile alacağını ön gördüğü açık bir farkla başarı ile yumuşak bir Brexit yapmak adına erken seçim kararı almıştır. Fakat 2017 Haziran'ında yapılan erken seçim sonuçları May'in beklentisinin ötesinde sonuçlanmış ve tek başına hükümeti kurma gücünü kaybetmiştir.

İngiliz siyaset uzmanları, son aylardaki bazı analizlerinde; Birleşik Krallık Başbakanı May'in Muhafazakâr Parti'de liderliği sorgulanırken bir yandan yeni lider arayışında bulunduğu konusuna dikkatleri çekmektedir. Henüz liderlik için alternatif bir isim bulunamadığından, Muhafazakârların Brexit'in¹³ nasıl atlatılacağı konusunda zaman kazanmaya çalışarak bir süre daha May hükümeti ve parti liderliğinde desteğin süreceği savında yoğunlaşmaktadırlar.¹⁴ Muhafazakâr Parti üyesi ve Başbakan May'in politik kurulunda başkanlık yapan Goerge Freeman, Birleşik Krallık çıkarlarına uygun bir Brexit gerçekleştiremedikleri takdirde sol bir hükümetin önünün açılacağına işaret etmektedir (Hutton, 2017, s. 36).

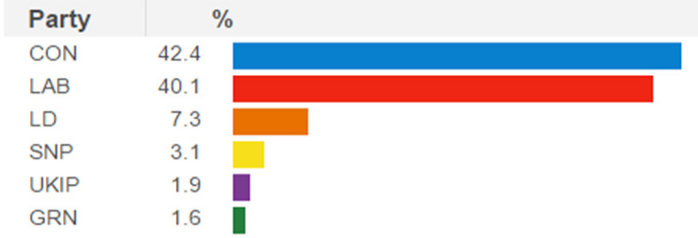
¹³ Birleşik Krallık, 2016 Haziran ayında yapılan referandumda yüzde 48'e karşı yüzde 52 oyla AB'den ayrılma kararı almıştı. 29 Mart 2017 tarihinde Lizbon Anlaşması'nın 50. maddesi devreye sokularak aylık süreci başlatıldı. Söz konusu süreç içerisinde 29 Mart 2019 tarihinde AB'den resmen ayrılması ve geçiş sürecin 2020 yılı sonlarında biteceği planlanmaktadır.

¹⁴ Stephen Bush, May'in siyasi kariyerinin, her ne kadar zayıflamış olsa da önemli bir avantaja sahip olduğunun altını çizmektedir. Söz konusu bu avantajı ise İngiliz İşçi Partisi yeni lideri Jeremy Corbyn'dir. Bush'a göre bu avantajı, şu an için geniş bir hareket özgürlüğü sunmaktadır. Fakat olası bir erken seçimde İşçi Partisi lehine sonuçlanacağı kaygısı May ve partisi için şu an için bir herhangi bir değişiklik hamlesini ertelemektedir. [Bkz. Bush, S. (2017, November 9). Can Theresa May hang on as her cabinet falls apart? NewStatesman. <https://www.newstatesman.com/politics/uk/2017/11/can-theresa-may-hang-her-cabinet-falls-apart>].

Şekil 2: 2017 Birleşik Krallık oy oranlarının değişimi (2015 itibariyle)

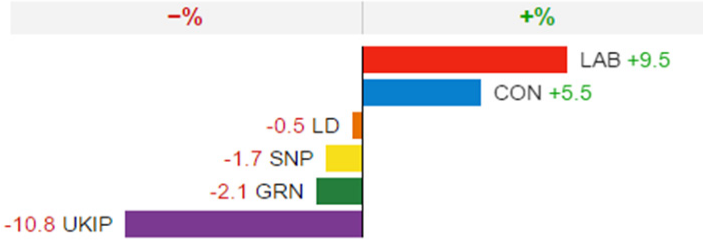
Birleşik Krallık oy oranları

(650 koltuğun 646'sı için)

Birleşik Krallık oy oranlarındaki değişim (2015 itibariyle)

(650 koltuğun 646'sı için)

Kaynak: <https://www.jacobinmag.com/2017/06/united-kingdom-elections-corbbyn-may-economy-recession>

Yukarıda da değinildiği gibi 2017 yılında Birleşik Krallık'ta gerçekleşen erken genel seçim sonuçları, mevcuttaki ege-men sınıfın güç kaybı olarak görülmektedir. Zira May ve Muhafazakârların erken seçim sebepleri arasında; parlamen-todaki çoğunluğu elde etmek, muhalefetteki İşçi Partisi'ni parlamentoda etkisizleştirmek ve solcu yeni lideri Corbyn'in yükselen popülarlığını etkisizleştirmek yer alıyordu. Fakat etkili bir seçim kampanya yürüten Corbyn liderliğindeki İşçi Partisi, beklenenin üzerinde bir performansla parlamentodaki sandalye sayısını artırmayı başarmışlardı.

Söz konusu sorunun kaynağı, Başbakan May ve Brexit kararından daha öncesine 40 yıllık bir geçmişe dayanmaktadır. Guardian gazetesi yazarı Seuimas Milne, 1979 yılında Thatcher liderliğindeki Muhafazakâr Parti'nin gelmesiyle uygulanmaya başlanan ve Blair zamanında da sürdürülen neoliberal politikaların, sosyal bütünleşmeyi sekteye uğrattığını belirterek devam ettiği analizinde şunları ifade etmektedir. (Milne, 2011):

"İngiltere'de kentlerde gördüğümüz, siyasetin ve sosyal dayanışmanın zehirli bir şekilde başarısızlığa uğradığı, açgözlülikle yönetilen bir toplumun yansımasıdır. Şimdi, asıl tehlike bu ayaklanmaların etnik çatışmaları tetiklemesidir. Bu arada, Avrupa ile Amerika Birleşik Devletleri arasında gidip gelen ekonomik krizin son aşaması da İngiltere'yi krize ya da uzun bir ekonomik durağanlığa sürüklemeye olasıdır. Hükümetin, politika değişikliğine gitmemesinin yıkıcı maliyetini daha yeni görmeye başladık".

Parlamento'da çoğunluğunu kaybetmiş Muhafazakâr Parti'nin İngiliz halkı ile karşı karşıya geldiği gözlenmektedir. Zira İngiliz sermayesinin ticaret, istihdam hareketliliği ve Londra'ya sermaye akışları gibi çeşitli çıkarları üzerinden zorlandığı gözlenmektedir. Mevcutta, Birleşik Krallık ekonomisi son on yıldan bu yana ekonomik sıkıntılara maruz kalmışken, 2017'nin ilk çeyreğinde ekonomik veriler analiz edildiğinde (G7 ekonomileri ile karşılaştırıldığında) daha yavaş büyüdüğü görülmektedir. Söz konusu ekonomik durgunluğun bir diğer önemli nedenleri biri olarak gerek Brexit'in getirdiği sonuçları ile gerekse erken seçim sonucu tek başına hükümet kurmadığından dışarıdan (Kuzey İrlanda'daki Demokratik Birlik Partisi desteği ile) azınlık hükümet desteği ile Muhafazakâr Parti'nin sağlıklı bir ekonomik politika önlemlerin almakta zorlandığı görülmektedir. Aşağıdaki tabloda da görüleceği üze-

re Brexit referandum sonucundan bu yana İngiliz Sterlininin yüzde 15'in üzerinde bir düşüş yaşadığı gözlenmektedir (Roberts, 2017).

Şekil 3: 2016 -2017 yılları arasında (Brexit ve erken seçim sonrası) İngiliz Sterlin'in durumu¹⁵

2015 Birleşik Krallık Erken Seçimleri'nde çok az bir farkla seçimleri kazanan Muhafazakâr Parti'nin kurmuş olduğu azınlık hükümetinin kalmayacağı düşünülmekte ve yeni bir erken genel seçim olabileceği ve bunun sonucunda da İşçi Partisi hükümetine yol açabileceği görüşü her geçen gün kuvvet kazanmaktadır (Roberts, 2017).

¹⁵ İngiliz ekonomisinin son on yıllık ve özellikle de Brexit ve erken seçim sonrası GSYİH ve enflasyon yansımalarının detaylı istatistik verilerine ilişkin daha fazla bilgi için bkz. <https://www.jacobinmag.com/2017/06/united-kingdom-elections-corbyn-may-economy-recession>.

Corbyn Liderliğinde İşçi Partisi'nin Yükselişi ve İngiltere Siyasetinde 'Alternatif' Tartışmaları

Ed Milland liderliğindeki İngiliz İşçi Partisi'nin Mayıs 2015 yılında yapılan genel seçimler sonucu ağır yenilgisi sonucunda istifası sonrası Birleşik Krallık'ın en büyük sendikalarının destek vermesiyle son anda adaylığını açıklayan Jeremy Corbyn, genel kurulda oyların yüzde 60'ını alarak İşçi Partisi'nin yeni lideri olmuştur. 1983 yılından bu yana Parlamento'da görev yapan Corbyn, göreve gelme sürecinde en önemli vaatleri içinde öne çıkanlar arasında, Tony Blair döneminden bu yana muhafazakarlaştığı ve sol ideolojiden uzaklaştığı eleştirilerine maruz kalan partiyi eski sosyalist solcu çizgisine döndürmek olmuştur. Bugün gerek parti içerisinde Blair'e yakın olan milletvekillerinden gerekse basından destek göremeyerek ağır eleştiriler alan Corbyn'in, sistem karşıtı sol söylemleriyle özellikle de gençlerin desteğini almayı başardığı görülmektedir.

Corbyn'in Avrupa solunun geleceğini etkileyebilecek asıl başarısı, demokratik yollardan seçilmiş bir lider olarak parlamentoda temsil edilen Sol'un etkinliğini, sürdürülebilir devamlılığı adına örgütlü bir (parti dışı) sosyal tabanın olmasının önemli olduğu Corbyn destekleyen Momentum'da¹⁶ (örgütlü organizasyonda) görebilmekteyiz.

¹⁶ İşçi Partisi'nin liderlik mücadelesi boyunca Corbyn'in kampanyasında bağımsız ve dağınık bir grup olarak çalışırken, Corbyn'in başarısının hemen ardından 8 Ekim 2015'de 'Momentum' adıyla kurumsallaştı ve ülkenin değişik şehirlerinde örgütlenmeye başladı. Önceleri hiyerarşik olmayan bir düzende, isteyen herkesin yerel bir Momentum teşkilatı başlatmasına izin verilirken, daha sonraları bu hareketi temsil ettiğini söyleyen kişiler üzerinde kontrolsüzlüğü getirmeye başladı ve farklı bir yapılanma ihtiyacını doğdu. Artık bu yeni yapılanmada demokratik seçimlerle bölgesel temsilcilerin belirlendiği Momentum'un Ağustos 2016 itibarıyla 17,000'e yakın üyeye ulaşmıştır.

Zira, Corbyn'in seçim kampanyası sürecinde Momentum, İşçi Partisi'nden bağımsız olarak hareket eden ama Corbyn'in sosyalist değerlerini savunan ve partiye üye toplamak gibi hedefi olan bir organizasyon olarak ortaya çıkmıştı. Corbyn hem toplum nezdinden meşrutiyetini sağlarken hem de kendi partisindeki (eski Başbakan Blair taraftarlarına da) aşağıda da değindiğiniz gibi muhaliflerine karşı da direnebilmektedir (Yalnızoğlu, 2016).

"Corbynci" gençlerin ortaya çıkardığı Momentum örgütü, geleneksel solun klasik tanımlanan örgütün dışında bir organizasyon yapısı bulunmaktadır. Wainwright hareket-parti ilişkisini analiz eden yazısında, Momentum'un diğer sol örgütlerden farklılığı ve başarısı konusundaki dikkate değer tespitinde şu değerlendirmede bulunmuştur (Wainwright, 2017, ss. 103-104):

"...Örgüt hoşnutsuz gençlerin futbol turnuvaları yoluyla siyasi eğitimi almasına, en az partideki sol toplantılar kadar önem veriyor; geçmişteki o erkeklerden oluşan sıkıcı ve sönük toplantılar yerine (halk eğitim programını Oxford derecesiyle karşılaştırarak) People's PPE (Halkın Felsefesi, Siyaseti, Ekonomisi) gibi girişimleri tercih ediyor. Bu siyasi kültür de dahil olmak üzere kültürünü, kendisi boğucu otoriteden, hiyerarşiden ve diğer merkezi, buyurgan hakimiyet biçimlerinden özgürleştirmek için paylaşmak, iş birliği yapmak ve ağlar kurmak amacıyla yeni bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanarak şekillendirmiş bir kuşak. Yalnızca iş birliğine dayalı, kolaylaştırıcı türden bir liderlik ve siyasi örgüt anlayışı yakından ilişki kurabilirler."

Corbyn, İşçi Partisi'nde bir yılını henüz doldurmadan, parti içerisinde ciddi bir muhalefete karşılaşmıştır. Zira Brexit referandumunda ciddiye almadığı ve AB referandumunda "is-

teksiz” bir propaganda yürüttüğü gerekçesiyle istifaya davet edilmiştir. Corbyn ise, parti içinde darbe planladığı gerekçesiyle gölge dışişleri bakanı Hillary Benn'i görevden almıştı, ardından da 11 gölge bakan¹⁷ istifasını vermişti. Corbyn, İngiliz siyasi tarihindeki en büyük üye desteğini alarak genel başkanlığa seçilmeyi başarmasına rağmen, partisinin parlamento grubunda ise aynı desteği bulamamıştır (NTV, 2016).

İşçi Partisi, 229 milletvekillinden 172'si Corbyn genel başkanlığı için güvensizlik oyu kullanmasına rağmen Corbyn gerek İşçi Partisi üyelerinin ve gerekse partiyi destekleyen tabandan desteğine güvenerek istifa çağrılarını reddetmiştir. Nitekim Corbyn'in öngörüsü doğru çıkmış bir sene öncesinde ilk genel başkan seçildiği oylamada oyların yüzde 59,5'ini alırken, ikinci genel başkanlık seçimlerinde ise parti ve sendika üyelerinin %61,8'ini alarak partisinde güvenoyunu tazelemiştir (BBC, 2016b).

8 Haziran 2017 tarihinde erken seçim kampanyası sürecinde Corbyn hedeflerini açıklayan “Azınlık Değil Çoğunluk İçin” (For the Many, Not the Few)¹⁸ sloganı ile detaylı bir manifesto yayınlanmıştır. Manifestonun İngiliz kamuoyunda en çok ön plana çıkan, eleştirilen ve en çok da partinin popülaritesini artıran vaatleri arasında; ekonomide devletin daha aktif rol almasına sebep olacak sosyo-ekonomik vaatleri olmuştur (Tapsfield & Groves, 2017).

Söz konusu manifestodaki İşçi Partisi'nin ekonomi alanındaki vaatleri arasında; 10 bin polis ve 3 bin itfaiyeci almak, ulusal

¹⁷ İngiliz siyasetinde, ana muhalefet partisi, hükümetin bakanlarını yakından takiple görevli alternatif bir kabine oluşturmaktadır. “Gölge kabine” üyeleri, kendi sorumluluk alanlarında siyaset geliştirmekle de sorumlulardır.

¹⁸ İngiliz İşçi Partisi'nin seçim manifestosu için bkz. <https://labour.org.uk/wp-content/uploads/2017/10/labour-manifesto-2017.pdf>.

sağlık sistemi için 5 yılda ek 37 milyar Sterlin kaynak ayırmak, Muhafazakâr Parti'nin 2010 yılından bu yana kurumlar vergisinde yaptığı indirimleri iptal edip yerine bu vergiyi yükseltmek yer almaktadır. Ayrıca, 100 milyar sterlin değerinde kamu destekli bir banka kurulması, asgari ücretin saatinin 10 sterline çıkarılması, bazı su dağıtım şirketleri ve demiryollarının kamulaştırılması ve yılda 300 bin sterlinden fazla maaş alanlara yüzde 2,5 ve 500 bin sterlinden fazla maaş alanlara yüzde 5 vergi getirmek vaatleri içinde yer almaktaydı (BBC, 2017).

Corbyn ekonomiye ilişkin politikalarını, "2020 yılında Ekonomi"¹⁹ başlıklı programını açıklayarak belki de en önemli ayaklarından biri olan 'parasal genişleme' (BBC, 2016a) programıyla 2008 krizini aşmak için İngiliz Merkez Bankası'nın ekonomiye kanalize etmek adına bastıracağı 375 milyar sterlin gibi yüksek miktardaki paranın ucuz ve kaliteli toplu konut, enerji, ulaşım ve dijital teknoloji projelerine yatırılmasını savunmaktadır.

Söz konusu İşçi Partisi'nin ekonomi programının ikinci ayağı olan ve tutarsız olduğu yönünden eleştirilere²⁰ maruz kalan vaatleri arasında milli yatırım bankasının kurulması yer almaktadır. Büyük şirketlere sağlanan teşvik ve vergi indirimleri sonlandırılıp, oluşan kaynakların kurulacak yeni bir bankaya aktarılması planlanmaktadır. Böylelikle Merkez Bankası da yeni kurulan bankaya borç verecektir. Bu yatırım bankasının yapacağı yatırımlar özellikle "yüksek teknoloji ve yenilikçi en-

¹⁹ "2020 Yılında Ekonomi ve Jeremy Corbyn" programı için bkz. https://d3n8a8pro7vhmx.cloudfront.net/jeremyforlabour/pages/70/attachments/original/1437556345/TheEconomyIn2020_JeremyCorbyn-220715.pdf?1437556345.

²⁰ Milli Banka'nın kurulması ile ilgili eleştirilere örnek olarak bkz. <https://www.adamsmith.org/blog/national-investment-bank-barminess>.

düstrilere" (özel sektöre) yönlendirilecektir. Oluşacak kaynak ile de devlet nitelikli işgücünün geliştirilmesi için yetişkinlerin eğitimine ve üniversitelere yatırım yapabilecek finans kaynağı oluşacaktır (Yıldırım, 2015).

Kemer Sıkma Politikaları: Sol'un ve Sağ'ın Alternatifsizliği (mi?)²¹

İngiltere Merkez Bankası başkanı Mervyn King, 2008 ekonomik krizin yarattığı büyük durgunluk hakkındaki önemli tespiti:

"Bu krizlerin etkileri uzun yıllar sürer. Üretimim düştüğü ve sonra hızla tekrar yükselebildiği sıradan resesyonlarla benzerlik taşımaz... Bu finansal krizin bedelini, ortaya çıkmasında kesinlikle suçlu bulunmayan insanlar ödüyor. Halkın öfkesinin bugünkünden daha şiddetli olmaması beni şaşırtıyor" (Inman, 2011).

Nitekim King'in açıklamalarından birkaç hafta sonra yarım milyona yakın kişi bir sene önce kurulan Muhafazakâr Parti öncülüğünde koalisyon hükümetinin açıkladığı geniş kapsamlı kesintilere itiraz üzere Londra sokaklarını dolduracaktı (VOA, 2011).

²¹ Kemer sıkma politikalarına güncel örnek olarak Yunanistan'ı verebiliriz; Aleksis Çipraz (Alexis Tsipras) liderliğindeki SYRİZA borç krizini aşmak adına yardımına ihtiyaç duyduğu Troyka'nın (Avrupa Birliği-Avrupa Merkez Bankası ve Uluslararası Para Fonu) kemer sıkma politikalarında ısrar etmesi üzerine, kemer sıkma politikalarını referanduma götürme kararı almış ve referandum sonucunda 'hayır' sonucu çıkmıştı. Fakat AB kurumları ve IMF Yunan halkının seçim iradesine karşı kemer sıkma politikalarında ısrarcı olmuştu. Zira SYRİZA hükümeti Troyka'nın olası (ülke borçlanma kağıtlarını almama ve Yunanistan'ın ihtiyaç duyacağı acil fonları alamama) yaptırımlarına karşılık geri adım atmak zorunda kalmıştı. (Bkz. <https://www.bbc.co.uk/news/world-europe-33492387>]

Neoliberalizm'in ana vatani sayılan Birleşik Krallık'ta özellikle de İşçi Partisini ortanın soluna taşıyan Blair ve Gordon Brown hükümeti döneminde kurgulanan finans sisteminde büyüyen finans endüstrisinin yüksek vergi gelirleri getireceği öngörülüyordu. Söz konusu vergi gelirleri, sosyal güvenlik ödenekleri, düşük gelirlili çalışanlara verilen vergi kredileri sağlık hizmetlerine aktarılarak ve bu kaynaklar üniversite eğitime kanalize edilerek işçi sınıfına tekrar dağıtılacaktı. Zira, kriz öncesi 7 milyon kişi, toplam hanelerin üçte biri, devletten bir şekilde ödeme almaktaydı (Mason, 2017, s. 118).

2008 ekonomik krizi ile birlikte çöken finansal sistem yansımalarının ilk etkisi, sosyal demokrasinin finans temelli yeneden dağıtımını çökertmesi şeklindeydi. Söz konusu bu durum, kemer sıkmayı getirdi. Kemer sıkma politikaları ilk olarak sağlık ve refah harcamalarını düşürdü. Birçok aile yiyecek bankalarından yardım almaya başladı. Kemer sıkma, henüz emeklilik yaşına gelmemiş bir milyon kıdemli işçiden hastalık ve engellilik yardımlarının çekilmesine sebep oldu. Güvenlik ağının ortadan kalkmasıyla, Birleşik Krallık'a göçe gösterilen rıza da ortadan kalkmış oldu (Mason, 2017, s. 118). Halkta oluşan bu tutumun yansıması, Brexit kararın alınmasında en önemli etkenler arasındaydı.

2008 finans krizinde yıpranan İşçi Partisi, 2010 yılında ciddi oy kaybı yaşaması sonrası işçi sınıfından ciddi desteğini alarak iktidara gelen Muhafazakâr Parti, ekonomik düzeltmek adına kısa vadede tek alternatif olarak kemer sıkma politikası argümanlarını halka sunmuş fakat iktidardaki yedinci yılında kemer sıkma politikalarına karşı halk giderek itirazlarını sokak yürüyüşleri ile seslerini yükselterek göstermiştir (BBC, 2017).

Kemer sıkma politikalarının uygulanmasının sol ve sağ için tek alternatif olmadığını dile getiren Corbyn, Aşırı Sağ'a karşı

Radikal Sol'un bir alternatifi olduğuna işaret bir konuşmasında; (Birgün, 2018)

"Partilere kimi seçeceklerini veya bu işi nasıl yapacaklarını söylemek bana düşmez. Mesajım basitçe şu: Eğer tüm Avrupa solu kemer sıkmaya karşı çıkarsa ve tarihsel görevi olan toplumdaki güç ve servetin yeniden dağıtımını sağlayabilirse, o zaman aşırı sağın şu anda işgal etmeye çalıştığı boşluğu alabiliriz demektir."

Sonuç:

"Sağ popülizmin tek alternatifi, sol popülizm inşa etmektir"

Ralp Miliband henüz 1970'li yılların kriz emarelerinin hissedilmediği 1964 yılında, Socialist Register'da yer alan analizinde şu önemli bir tespitte bulunmuştur:

"Gelişmiş kapitalist ülkelerdeki geçmiş sosyalist tecrübelerin bize sunduğu en açık ders, ekonomik krizle sosyalizm arasındaki ilişkiyle, daha doğrusu bu ilişkinin yokluğu ile alakalıdır... Bugün, 1930'ların başında Britanya ve Birleşik Devletler gibi ülkelerde yaşanan bunalımın tekrarlanmaması, muhtemelen çok daha dramatik sonuçlar doğuracaktır..." (Panitch & Albo, 2017, s. 10).

Nitekim Miliband'ın öngörüsü gerçekleşmiş, 1970 yılların başından itibaren neo-liberalizmin ve küreselleşmenin de etkisiyle başta Birleşik Krallık ve Avrupa olmak üzere siyasal, toplumsal ve ekonomik krizlerle karşı karşıya gelmiştir. Söz konusu derinleşen sosyo-ekonomik krizler büyük göç dalgalarına, yükselen ırkçılığa, sağda aşırı otoriterleşme eğilimlere sebep olmaya başlamıştır.

Bu makale çalışmasında kısaca; Avrupa tarihinde siyasi ve ekonomik alanda hiç olmadığı kadar hızlı dönüşümleri yaşandığı, analistler ve akademisyenler tarafından da milat olarak kabul edilen 1970’li yılların başından itibaren sosyo-kültürel değişimlerin dinamiklerine ve sonucu olan yükselen Aşırı Sağ’ın (popülizm) yükselişinin nedenlerine odaklanmaya çalışılarak popülizm ’in ortak bir tanımlama ve sınıflandırma yapmanın neredeyse düşük bir ihtimal olduğunu göstermeye çalıştık

Sağ popülizmin yükselişin en büyük nedenlerine bakıldığında Belçikalı politik kuramcı Chantal Mouffe’nin ifade ettiği gibi; sosyal demokrasinin merkeze kaymasının bir sonucu olarak günümüzde sosyal demokrasinin hiçbir alternatif sunamadığını anlamaktayız. Vatandaşlar, söz konusu sosyal demokrat programlar içerisinde giderek kendilerine bir yer bulamazken sağ popülizm bu vatandaşları kendine çektiği görülmektedir. (Mouffe, 2018)

Avrupa genelindeki sol partilerin çöküşüyle ilgili Corbyn’in söz konusu Mouffe’nin tespitlerini destekleyen bir konuşmasında ise; (Birgün, 2018)

“Hükümet sadece yönetme işinden fazlası olmalı. Ulaşmaya çalıştığımız şey sosyal adalet, eşitlik ve özellikle gençler için umut mesajı verebilmek ve Avrupa’nın birçok yerinde yükselişte olan aşırı sağın gündemine karşı çıkmak. Bu yükselişin sebebinin yönetsel ekonomi ve siyaset olduğunu düşünüyorum ki bu da insanları sola yönelmeye teşvik etmiyor.”

Mouffe, son dönemde Avrupa’da radikal sol hareketliliğin demokratik açısından neoliberalizme bir alternatif oluşturmaya başladığını ve Sağ popülizmle mücadele edebilmenin tek alternatifinin bir sol popülizmin inşa edilmesi gerektiği konusunda dikkatleri çekmektedir. Ayrıca, sol popülizm’in aşırı

sağ (Fransa) Ulusal Cephe gibi ve diğer sağ popülist hareketlerden öğrenecek çok şeyi olduğunu ve odaklanılması gerekliliğinin altını çizmektedir. (Mouffe, 2018)

Avrupa'da yükselen sağ popülizm karşısında özellikle de Güney Avrupa'da SYRIZA ve PODEMOS gibi sol-dönüşüm hareketlerine öncülük eden alternatifleri, siyaset ve toplumsal dönüşümü yaratma potansiyellerinin iktidar olduktan sonra hareket alanlarının neden daraldığı sorularının cevaplarını incelerken, önemli güncel bir tartışma sorusuyla karşılaştık: 'Radika sol, yükselen sağa karşın iktidar olmak için mi çalışmalı yoksa sokakları kontrol için mi?' Söz konusu bu ikilemde her iki tarafın da problemli olduğu, SYRIZA ve PODEMOS örneklerinde görülmektedir. Zira güçlerini sadece sokaklardan alan bir hareket, istenilen değişimleri devletin gücüne sahip olunmadığından yapamayacak ve devlet kurumları tarafından güç kullanılarak kontrol altında tutulacaktır.

Diğer taraftan ise iktidara gelmeyi başaran radikal sol hareketlerin devlet gücünü elde ettiklerinde özellikle SYRIZA ve PODEMOS gibi kemer sıkma örneğinde olduğu gibi "tavizler" vermek zorunda kalınmakta ve seçmen nezdinde harekete karşı ilgilerinin soğumasına neden olmaktadır. Söz konusu ekonomik sıkıntılar, merkez sol partilerin sistem içerisinde asimilasyon olmasına yol açmakta, sosyal demokrat ve işçi partilerin güçlü bir muhalefet yapmasını engellemektedir.

Çalışmanın ilerleyen bölümlerinde aşırı sağ ve radikal sol (popülist) hareketlerin etkilerine kayıtsız kalamayan farklı bir ülke olarak Birleşik Krallık'ta Corbyn liderliğindeki İşçi Partisi'ni incelemeye çalıştık.

Zira Avrupa'da son seçimlerde ciddi oy kaybına uğrayan sosyal demokrat partiler: Almanya, İtalya, Fransa, Hollanda ve Avusturya'da gibi partiler hepsi olmamakla beraber Je-

remy Corbyn deneyimini dikkatle takip ettikleri ve uygulanabilirliğini tartışmaya başladığı görülmektedir. (O'Leary, 2018)

Zira sekiz yıldan bu yana hükümette yer alan İngiliz Muhafazakâr Partisinin gerçek gelirlerini azaltan (2008 ekonomik krizi ve Brexit etkisi) baskıların ortasında, orta vadede çözüm olarak kemer sıkma politikalarını uygulamasının tek alternatif olmadığını savını ileri sürerek İşçi Partisi'ni yeniden solda tanımlama meşruiyeti verdiği görülmektedir. Corbyn'in gerek İşçi Partisi içerisindeki liderlik mücadelesi gerekse de İngiliz müesses nizamına karşı yapmış olduğu mücadelesi, yükselen sağcı popülizm karşısında direnen Avrupa sol hareketleri tarafından dikkatle izlendiği ve örnek oluşturabileceği konusuna odaklanmaya çalıştık.

Corbyn'in liderliğinde ortaya çıkardığı dinamikler karşısında, İngiliz siyasetinin müesses nizamının çekindiği konuların başında 'parlamentar sosyalizm' 'in de ötesinde dönüştürücü bir siyaset ortaya çıkartacak demokratik bir potansiyel taşıması gelmektedir (Wainwright, 2017, s. 113).

Corbyn'in "yeni tür bir siyaset" sloganı ile başlatmış olduğu siyaseti, diğer radikal sol hareketlerden (SYRIZA ve PODEMOS'dan) farklı kılan başarısının arka planında, İşçi Partisi'nin Parlamento'nun dışında planlı örgütlenmesine bağlı olması görülebilmektedir. Zira Corbyn'in liderliğini destekleyen (pragmatik) İşçi Partisi milletvekilleri ve sendikalar olarak gözükmüş olsa da asıl etkenin önceleri dağıntık olan ilerleyen zaman için de kurumsallaşan Momentum (örgütü) hareketi olduğunun önemini işaret etmeye çalıştık.

Çalışmamızın bir diğer önemli konu başlığı ise; popülist sol radikal hareketlerinin anti-kemer sıkma karşındaki başarısı konusuydu. Yakın zamanda Yunanistan örneğinde görüldüğü gibi, SYRIZA deneyimi kemer sıkma protestolarıyla iktida-

ra gelmiş ancak gerek acil olarak gerçekleştirilmesi gereken yapısal reformları yapamaması gerekse de AB ve IMF'nin kemer sıkma baskılarına uzun zaman dayanamayı kabul etmesi hem partide hem de hareket aktivistlerinin çoğunluğu için umut ve beklentileri boşa çıkarmıştır.

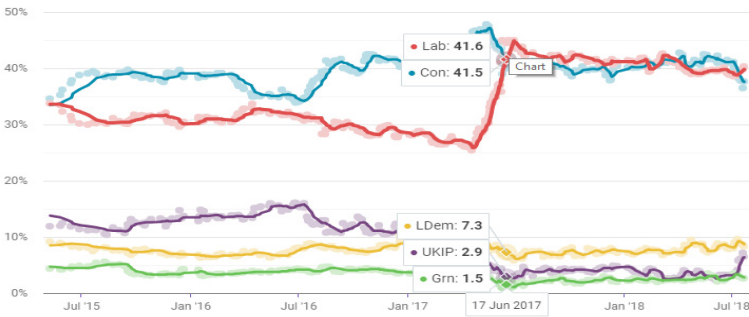
Birleşik Krallık'ta on seneden beri iktidarda (ara dönemlerde koalisyonlarla) olan Muhafazakâr Parti hükümetlerinin ekonomik durgunluğun çözümü olarak orta vadede sunduğu kemer sıkma yaptırımlarının İşçi Partisi lehine oyları erittiği görülmektedir. Zira Corbyn'in istikrarlı yükselişinin ardında, başarılı bir çözüm olarak gösterilen kemer sıkma yaptırımlarına karşın İngiliz halkı için alternatifin olduğu, gerek "Azınlık Değil Çoğunluk İçin" manifestosu ile gerekse 'de "2020 yılında Ekonomi" başlıklı programla seçmeni ikna etmeyi başardığı görülmektedir.

Başbakan May liderliğindeki Muhafazakâr Parti'nin metal yorgunluğunu son dönemlerde kendi lehine çevirmeyi başaran İşçi Parti lideri Corbyn'in yükselişi yakın zamanda İngiltere'de yapılan anket sonuçlarına da (Şekil 4) yansıtıldığı görülmektedir. Gerek İngiliz iç politikasındaki gündemi olan Brexit tartışmaları gerekse de kriz sonrası durgunlukta çıkamayan ekonominin olumsuz yansımaları Başbakan May ve partisinin rekor bir oy kaybına uğradığı görülmektedir²² (Mairs, 2018). Söz konusu bu durumun iç politikada her geçen gün İşçi Par-

²² Söz konusu Başbakan May'in aleyhine olan bu algı Nisan 2018 ayında yapılan anket çalışmalarında ve basında çıkan yorumlarda Başbakan May'in seçimlerden bu yana ilk kez Jeremy Corbyn'den daha olumlu baktığı ve Brexit müzakerelerini başarı ile yürüttüğü dile getirilmekteydi. (Bkz. <https://yougov.co.uk/news/2018/04/09/public-sees-theresa-may-more-favourably-jeremy-corb/>) Fakat üç ay gibi kısa süre içerisinde Brexit sürecinin geleceği konusundaki belirsizlik ve Demokratik Birlik Partisi (DUP) ile hassas dengeler üzerine kurulu koalisyon iç politikada Başbakan May'i zorlayan şartlar olarak görülmektedir.

tisi lehine dönüşmesinden dolayı parti içerisindeki muhalefetin Başbakan May'i değiştirme hazırlıkların yapılmaya başlandığı gözlenmektedir.²³ (Coulter, 2018)

şekil 4: Temmuz 2018 son anket araştırmasına göre Birleşik Krallık'ta bugün genel seçim olsa son durumun göstergesi. 'What would happen if a general election were held today?'

Kaynak: <http://britainelects.com/> [Erişim Tarihi:29 Temmuz 2018]

Sonuç olarak, çalışmamız boyunca yükselen Aşırı Sa'a karşı Radikal Sol (Popülizm'in) bir alternatif olup olmayacağı Corbyn liderliğindeki İşçi Partisi rnei üzerinden incelemeye çalışırken giriş kısmında da ise bahsedildiği üzere aşırı sa yükselişini analiz ederken, örnek gösterilecek her bir ülkeyi merkez-evre bağlamında düşünülmesi gerekliliği işaret etmiştik. Bu tanım çerçevesinde; Birleşik Krallık'ın önümüzdeki birkaç yıl içerisinde İşçi Partisini (radikal) sol' konumlandırıran

²³ May kabinesinde üniversitelerden de sorumlu bilim bakanı Muhafazakâr Sam Gyimah; partisinin "işlenebilir bir Brexit" elde edememesi durumunda Jeremy Corbyn'in başbakanlıının önünü aabileceinin ikazında bulunmuştu. (Bkz. <https://www.independent.co.uk/news/uk/politics/jeremy-corbyn-conservatives-brexit-tory-minister-government-labour-win-eu-trade-deal-a8246461.html>)

Corbyn liderliğinde iktidara gelişi Avrupa'da (Küresel) bir değişim rüzgârı başlatır mı? sorusunun cevabı olarak Britanya tarihine özellikle İşçi Partisi geçmişine bakarak şunları söyleyebiliriz.

İngiliz İşçi Partisi'nin kurulduğu günden bugüne dek olan mücadelesi sadece Birleşik Krallık için değil dünya tarihi içinde önemli bir yere sahip olmuştur. Sanayileşme sürecinin ve küresel finans sisteminin doğduğu ve aynı zamanda en yoğun yaşandığı ada devleti olan Birleşik Krallıktaki İngiltere'de olan bir siyasi hareket küresel ölçekte birçok etkiye neden olabilmekte, aynı zamanda küresel gelişmelerden aynı oranda etkilenebilmektedir.

Peki radikal bir program uygulamak, sol'un yükselişine alternatif olabilir mi? sorusuna cevap olarak Wallerstein, "Kaos ve Belirsizlik" adlı eserinde şu yanıtı vermektedir:

"Kısa vadede en manalı olan büyük ihtimalle, kısa vadede değmez gibi görünse de iki taktiği de yani hem seçimsel hem de sokak yolunu kullanmak. Kısa vadeyi orta vadeyi kazanmak için bir alıştırma olarak düşünün. Bu sadece zamansal ayırımı anlarsak ve kısa vadede elde ettiklerimizden cesaretimiz kırılacağına yüreklenirsek işe yarar. Bunu yapabilir miyiz? Evet yapabiliriz. Hep birlikte göreceğiz." (Wallerstein, 2018, s. 163).

Kaynakça

Akçay, Ü. (2017, Ağustos 7). Sağ popülizmin Polonya'daki Yükseliş. Gazete Duvar. Erişim adresi: (25.06.2018): <https://www.gazeteduvar.com.tr/yazarlar/2017/08/07/sag-populizmin-polonyadaki-yukselisi/>

Akçoraoğlu, A. (2018, Nisan). Küresel Neoliberal sistemin krizi, çelişikleri ve direnci: post-neoliberal küresel iktisadi düzene geçiş mümkün mü? İktisat ve Toplum Dergisi, ss. 40-53.

Appadurai, A. (2017). Demokrasi Yorgunluğu. H. Geiselberger (Eds.) içinde Büyük Gerileme (M. Şahin, A. Biçen, A. N. Bingöl, & O. Kılıç, Çev., ss. 16-29). İstanbul: Metis Yayınları.

Atikkan, Z. (2014). Avrupa Benim - Batı Avrupa'da Aşırı Sağ'ın Yükseliş. İstanbul: Metin Yayınları.

Black, J. (2017). Kısa İngiltere Tarihi. (E. Duru, Çev.) İstanbul: Say Yayınları.

BBC. (2016a, August 4). What is quantitative easing? Erişim adresi (17.07.2018): <https://www.bbc.co.uk/news/business-15198789>

BBC. (2016b, 24 Eylül). İngiltere: İşçi Partisi'nde liderlik yarışını Corbyn kazandı. Erişim adresi (17.07.2018): <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-37455851>

BBC. (2017a, 17 Mayıs). İngiltere'de İşçi Partisi'nden seçim bildirgesi: "İstikamet sol". Erişim adresi (15.07.2018): <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-39945063>

BBC. (2017b), 1 Temmuz). Londra'da binlerce kişi kemer sıkma politikalarına karşı yürüdü. Erişim adresi (18.07.2018): <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-40470421>

Birgün. (2018, 1 Ağustos). Avrupa solu Corbyn'e bakıyor: Hükümet, yönetme işinden fazlası olmalı. Erişim adresi (01.08.2018): <https://www.birgun.net/haber-detay/avrupa-solu-corbyn-e-bakiyor-hukumet-yonetme-isinden-fazlasi-olmalı-225445.html> [Atıfta bulunan kaynak için bkz. O'Leary, N. (2018), Europe's left looks to Jeremy Corbyn, Politico, <https://www.politico.eu/article/jeremy-corbyn-labour-left-left-look-to-corbyn/>]

Coulter, M. (2018, 28 July). Tory factions 'plotting to oust Theresa May by October' Politics Home, Erişim adresi: (28 Temmuz 2018) <https://www.politicshome.com/news/uk/political-parties/conservative-party/theresa-may/news/97245/tory-factions-plotting-oust>

Duménil, G., and Lévy, D. (2009). Kapitalizmin Marksist İktisadı (S. Pelek, Çev.) İstanbul: İletişim Yayınları.

Eralp, N.A. (2016, Temmuz). Brexit'in AB üzerindeki etkileri: İlk tahminler. TEPAV Değerlendirme Notu, ss. 1-4. Erişim adresi (07.07.2018): http://www.tepav.org.tr/upload/files/1467796324-5.BREXIT__IN_AB_UZERINDEKI_ETKILERI_ILK_TAHMINLER.pdf

Ertuğral, Y. (2016). Avrupa'da Aşırı Sağ'ın Yükselişi. Euro Politika Dergisi, 1(1), ss. 6-13.

Ferrera, M. (2005). The Boundaries of Welfare; European Integration and the New Spatial Politics of Social Protection. Oxford: Oxford Üniversitesi Yayınları.

Gillingham, J. (2003). European Integration, 1950–2003: Superstate or New Market Economy? Cambridge: Cambridge Üniversitesi Yayınları.

Gilpin, R. (2017). Uluslararası İlişkilerin Ekonomi Politikęi (M. Duran, & S. Oktay, Çev.) Ankara: Kripto Yayınları.

Hooghe, L. (2004). Globalization and the European Union. (L.H., & H. Telford, Ed.). Montreal: McGill University/Queen's University Press. Erişim adresi (05.05.2018): [www.unc.edu /-hooghe/ downloads/ queensfinal.pdf](http://www.unc.edu/~hooghe/downloads/queensfinal.pdf)

Hopkin, J. (2017, 8 Haziran), When Polanyi met Farage: Market fundamentalism, economic nationalism, and Britain's exit from the European Union, *The British Journal of Politics and International Relations*, 19(3), ss.465-478. (Esere atıfta yapan kaynak: Yıldız, U.B., Kocamaz, S. & Mercan, S. (2018). *Britanya ve Avrupa Bütünleşmesi*. Ankara: Gazi Kitabevi. s. 180)

Huddon, R. (2017, 3 Aralık). Partide Anlaşmazlık (R.Sanyer & J. Goodman, Eds.) Bloomberg Businessweek Türkçe, ss. 34-36.

Hürriyet Gazetesi. (2016, 7 Temmuz). İngiliz vekil saldırı sonucu hayatını kaybetti. Hürriyet. Erişim adresi (03.07.2018): <http://www.hurriyet.com.tr/ingilterede-leeds-yakinlarinda-silahli-catisma-40118440> adresinden alınmıştır.

Ilgar, İ. (2008). Refah Devleti, Küreselleşme, Yaşlanma ve Avrupa'nın Ayrışması. IQ Kültür ve Sanat Yayıncılık.

Inman, P. (2011, March 1). Bank of England governor blames spending cuts on bank bailouts. The Guardian, Erişim adresi (19.07.2018): <https://www.theguardian.com/business/2011/mar/01/mervyn-king-blames-banks-cuts>

Jones, O. (2016, June 22). There is a model for the new politics we need. It's in Spain. The Guardian, Erişim adresi (25.05.2018): <https://www.theguardian.com/commentisfree/2016/jun/22/politics-spain-podemos-radical-europe-uk>

Kagarlitsky, B. (2018, Mayıs). Pos-Küreselleşme Çağında Marksizim. Turquie Diplomatique, ss. 20-22.

Karabel, S. (2018, 10 Nisan). Avrupa'da yükselen aşırı sağ ve popülist söylem. Anadolu Ajansı. Erişim adresi (03.06.2018): <https://www.aa.com.tr/tr/analiz-haber/avrupada-yukselen-asiri-sag-ve-populist-soylem/1113760>

Kaya, A. (2018, 14 Nisan). Avrupa'da Yükselen Sağ Popülizm. (H. Çakır, Moderatör & Eds.). Gönen Otel, Taksim, İstanbul, Türkiye: Küyerel Düşünce Enstitüsü (Ayrıca konferans sunum video linkleri için bkz. <https://www.youtube.com/watch?v=288wQCNQTWc> (Sunum 1), <https://www.youtube.com/watch?v=ld5K6rz4Aec> (Sunum 2), <https://www.youtube.com/watch?v=VmlIhwxnUh8> (Sunum3).

Kaya, A. (2017, 1 Kasım). Avrupa Birliği'nde Merkeze Yaklaşan Sağ Popülizm. Sarkaç. Erişim adresi (18.06.2018): <https://sarkac.org/2017/11/avrupa-birligi-sag-populizm-ayhan-kaya/>

Krastev, I. (2007). The Populist Moment. Erişim Adresi (06.06.2018): <http://www.eurozine.com/articles/2007-09-18-krastev-en.html>

Krastev, I. (2017). Çoğunlukçu Gelecekler. H. Geiselberger (Eds.) içinde Büyük Gerileme (M. Şahin, A. Biçen, A. N. Bingöl, & O. Kılıç, ev., ss. 87-100). İstanbul: Metin Yayınları.

Küntay, B. ve Ertuğral, Y. (2017). Birleşik Krallık'ın AB'deki Geleceği ve İskoçya Sorunu. A.Keçeci (Eds.) içinde Brexit Sonrası Birleşik Krallık ve AB'nin Geleceği. İstanbul: Akademos Yayınları, ss. 77-162.

Laclau, E. (2018). Popülist Akıl zerine (N.B. elik, ev.). Ankara: Epos Yayınları.

Liang, C. S. (2007). Europe for the Europeans: The Foreign and Security Policy of the Populist Radical Right. İngiltere: Ashgate Yayınları. Erişim adresi (16.06.2018): https://books.google.com.tr/books?id=jXR5GzqvmyYC&printsec=frontcover&hl=tr&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false

Mairs, N. (2018, 27 July) Public support for Theresa May drops to lowest level yet, new poll finds, Politics Home, Erişim adresi (27 Temmuz 2018): <https://www.politicshome.com/news/uk/political-parties/conservative-party/theresa-may/news/97227/public-support-theresa-may-drops>

Mason, P. (2017). zgrlk Korkusunu AŞmak. H. Geiselberger (Eds.) içinde Büyük Gerileme (M. Şahin, A. Bien, A. N. Bingl, & O. Kılıç, ev., ss. 111-127). İstanbul: Metin Yayınları.

Milne, S., (2011). These riots reflect a society run on greed and looting. The Guardian, Erişim adresi (09.07.2018): www.guardian.co.uk/commentisfree/2011/aug/10/riots-reflect-society-run-greed-looting

Mouffe, C., (2018, 2 Temmuz). Popülizm teorisinin duayeni Chantal Mouffe: "Günümüzün siyaset-sonrası dünyasında, sağ popülizmin tek panzehiri sol popülizmdir" (Emecan Kaya, Kurgu), (Çeviri: Gülenar Kırnalı), Medyascope. tv, Erişim adresi: (27 Temmuz 2018): <http://medyascope.tv/2018/07/02/populizm-teorisinin-duayeni-chantal-mouffe-gunumuzun-siyaset-sonrasi-dunyasinda-sag-populizmin-tek-panzehiri-sol-populizmdir/>

McNally, D. (2013). Çöküş, Kemer Sıkma ve Direniş. (P. Leo, G. Albo, & V. Chibber, Eds.) içinde Ekonomik Kriz ve Sol (U. Haskan, Çev., ss. 52-79). İstanbul: Yordam Yayınları.

Mudde, C. (1996, April). The War of Words Defining the Extreme Right Part Family. *West Europe Politics*, 19(2), pp. 225-248. https://www.researchgate.net/profile/Cas_Mudde/publication/248943991_The_war_of_words_defining_the_extreme_right_party_family/links/549b0d6f0cf2b803713718a2/The-war-of-words-defining-the-extreme-right-party-family.pdf?origin=publication_detail

Mudde, C., and Kaltwasser, C. (Eds.). (2013). *Populism in Europe and the Americas: Threat or Corrective for Democracy?* New York: Cambridge Üniversitesi.

Müller, J.-W. (2017). *Popülizm Nedir?* (O. Yıldız, Çev.). İstanbul: İletişim Yayınları.

NTV. (2016, 27 Haziran). İşçi Partisi Brexit yenilgisini Corbyn'e kesmek istiyor. NTV, Erişim adresi (16.07.2018): <https://www.ntv.com.tr/dunya/isci-partisi-brexit-yenilgisini-corbyne-kesmek-istiyor,DEGNqEh83kKh5IBXBT2JHw>

O'Leary, N. (2018), Europe's left looks to Jeremy Corbyn, Politico, Erişim adresi (01.08.2018): <https://www.politico.eu/article/jeremy-corbyn-labour-left-left-look-to-corbyn/>

Ostiguy, P. (2018, Nisan). Popülizm: Sosyo-kültürel bir yak-laşım. Birikim (348), ss. 32-51.

Panitch, L., and Albo, G. (2017) (R. Koca, ev.). nsz. Devrimi Yeniden Düşünmek ~1917 Ekimin Mirası ve Günü-mz İstanbul: Yordam Yayınları.

Porta, D. (2017). Geç Neoliberalizm İleri ve Gerici Siyaset (H. Geiselberger, Eds.) içinde Büyük Gerileme (M. şahin, A. Biçen, A. N. Bingöl, & O. Kılıç, ev., ss. 44-58). İstanbul: Metin Yayınları.

Rendueles, C.D. (2017). Küresel Gerilemeden Postkapitalist Karşı-Hareketlere. H. Geiselberger (Eds.) içinde Büyük Gerileme (M. şahin, A. Biçen, A. N. Bingöl, & O. Kılıç, ev., ss. 44-58). İstanbul: Metin Yayınları.

Roberts, M. (2017, September 6). Capital, Crisis, and Corbyn, Jacobin. Erişim adresi (01.07.2018): (<https://www.jacobinmag.com/2017/06/united-kingdom-elections-corbyn-may-economy-recession> [Ayrıca Euro Politika dergisi trke evirisi için bkz: <http://www.europolitika.com/?p=1202>]

Streeck, W. (2017). Neoliberal kapitalizm için sonun başlangıcı: Bastırılanların geri dnş (H. Geiselberger, Eds.) içinde Büyük Gerileme (M. şahin, A. Bien, A. N. Bingl, & O. Kılıç, ev., ss. 182-197). İstanbul: Metin Yayınları.

Tapsfield, J. and Groves, J. (2017, May 11). The NEW longest suicide note: Leaked Labour manifesto reveals plans to take Britain back to the 1970s by renationalising railways,

scrapping strike laws and £6bn tax raid, Dailymail, Erişim adresi (16.07.2018): <http://www.dailymail.co.uk/news/article-4494728/Labour-manifesto-plans-return-Britain-1970s.html>

VOA. (2011, 26 Mart) İngiliz Hükümetinin Kemer Sıkma Politikası Protesto Edildi, VOA, Erişim adresi (19 Temmuz 2017): <https://www.amerikaninsesi.com/a/ingiliz-hukümetinin-kemer-skma-politikas-protesto-edildi-118707779/894385.html>

Wallerstein, I. (2018). Kaos ve Belirsizlik (Ö. Şişman, Çev.). İstanbul: Kopernik Yayınları.

Wainwright, H. (2017). Hareket -Parti İlişisini Radikalleştirme: Ralp Miliband'dan Jeremy Corbyn ve Ötesine (L. Panitch ve G.Albo, Eds.) içinde, Devrimi Yeniden Düşünmek ~1917 Ekiminin Mirası ve Günümüz (R. Koca, Çev.). İstanbul: Yordam Yayınları.

World Bank. (2018). Global Economic Prospects: Broad-Based Upturn, but for How Long? Washington DC: International Bank for Reconstruction and Development.

Yalnızoğlu, H. (2016, 8 Ekim) Jeremy Corbyn, Momentum ve Avrupa solunun geleceği, Gazeteduvar. Erişim adresi (19.07.2018): <https://www.gazeteduvar.com.tr/analiz/2016/10/08/jeremy-corbyn-momentum-ve-avrupa-solunun-gelecegi/>

Yıldız, U.B., Kocamaz, S. ve Mercan, S. (2018). Britanya ve Avrupa Bütünleşmesi. Ankara: Gazi Kitabevi.

Yıldırım, B. (2015, 17 Eylül). Corbyn'in şaşkırtıcı yükselişi. Başlangıç. Erişim adresi (16.07.2018): <https://baslangicdergi.org/corbynin-sasirtici-yukselisi-baris-yildirim/>